

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ e-ΘΕΜΙΣ  
«ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

## Το δίκαιο ανταγωνισμού στην υπηρεσία της προστασίας του περιβάλλοντος και της ενέργειας

**Μαρία Λαμπαδάκη**  
Δικηγόρος, PhD(c), τ. Ειδικός Επιστήμονας Πανεπιστημίου  
Paris 1 Panthéon-Sorbonne

11.03.2023



# Εισαγωγικές επισημάνσεις – οι ΣΒΑ

- ΕΕ πρωτόπορος στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, εφαρμόζοντας τα υψηλότερα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, προωθώντας
  - ✓ Συμφωνία του Παρισιού (2016) για την κλιματική αλλαγή
  - ✓ καινοτόμες αντιλήψεις, όπως η *κυκλική οικονομία* (*circular economy*)
- Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης («ΣΒΑ») εξειδικεύονται σε κείμενα ΟΗΕ (ιδίως «Ατζέντα 2030» & Συμφωνία των Παρισίων) & ΕΕ (βλ. ιδίως Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία) → **η Ελλάδα έχει δεσμευθεί να εφαρμόσει**
- Έναρξη Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (2019 → η ΕΕ διερευνά πώς οι κανόνες ανταγωνισμού μπορούν να συμπληρώσουν αποτελεσματικότερα τις περιβαλλοντικές & κλιματικές πολιτικές
- Ανάγκη: τόσο για προστασία όσο και για προώθηση ΣΒΑ



# Εισαγωγικές επισημάνσεις – ΣΒΑ & ανάγκη δικαίου ανταγωνισμού

- Ανάγκη επιτάχυνσης της μετάβασης της Ελληνικής οικονομίας, μέσω της υιοθέτησης φιλικών προς το περιβάλλον δράσεων
- **Στόχος: η προσαρμογή του ελληνικού επιχειρείν στο πλαίσιο μιας ευημερούσας πράσινης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομίας**
- Οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα: καλούνται να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες κρίσεων
- Από πλευράς ιδιωτικής πρωτοβουλίας - στο επίπεδο του μακροπρόθεσμου σχεδιασμού:
  - παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη των ΑΠΕ, πρωτοβουλίες στη ναυτιλία, δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε κτίρια και βιομηχανία κ.α.
  - **Όμως, οι ΜΜΕ υστερούν στην υιοθέτηση πράσινων και τεχνολογικά προηγμένων μεθόδων παραγωγής**
- Σε αυτό το πλαίσιο αναδεικνύονται σημαντικά περιθώρια:
  - (α) **συνεργασίας επιχειρήσεων**, μέσω της ανταλλαγής γνώσεων και δεξιοτήτων
  - (β) **κρατικής ενίσχυσης**



# Ενότητες

## section 1

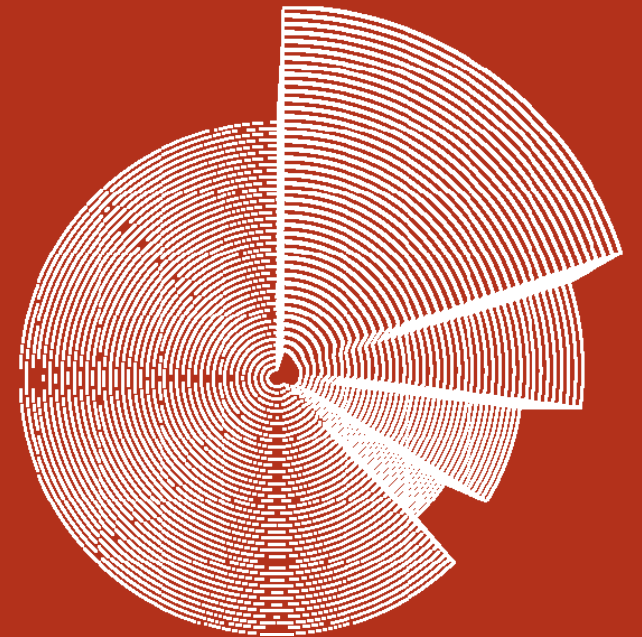
Αντι-μονοπωλιακή νομοθεσία (Antitrust)

## section 2

Κρατικές ενισχύσεις (State Aid)

ενότητα 1

# Αντι-μονοπωλιακή νομοθεσία



## Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία - Αναζήτηση περιθωρίων για τη διαμόρφωση μίας σύγχρονης «πράσινης» βιομηχανικής βάσης παραγωγής



**Συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών / εταιρειών** σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης

### Έγκριση;

- ως μη εμπότιστες στο άρ. 1 ν. 3959/2011 ή/ και άρ. 101 (1) ΣΛΕΕ
- ως εξαιρούμενες βάσει άρ. 1 παρ. 3 ν. 3959/2011 ή/και άρ. 101 (3) ΣΛΕΕ

**Η έννοια «καταχρηστικές πρακτικές» μίας δεσπόζουσας εταιρείας**

- Περιλαμβάνει πρακτικές που αποτελούν και παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ή που περιορίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη;
- Εξαιρετικά, πρακτικές που συνιστούν υπεράσπιση της βιωσιμότητας μπορούν να γίνουν αποδεκτές;

Σε ποιο βαθμό θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ζητήματα βιωσιμότητας κατά την αξιολόγηση συγκεντρώσεων επιχειρήσεων (συγχωνεύσεων / εξαγορών);

## Α. Συμπράξεις επιχειρήσεων - Άρθρα 1 Ν. 3959/2011 και 101 ΣΛΕΕ

### Απαγορευμένες συμπράξεις:

(1) Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, **απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων** και όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην Ελληνική Επικράτεια, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

- α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής,
- β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων,
- γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,
- δ) [...]
- ε) [...]

### Εξαίρεση:

3) Συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές, που εμπίπτουν στην παράγραφο 1, **δεν απαγορεύονται, εφόσον πληρούν αθροιστικά τις κατωτέρω προϋποθέσεις:**

- α) συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου,
- β) εξασφαλίζουν συγχρόνως στους καταναλωτές εύλογο τμήμα από το όφελος που προκύπτει,
- γ) δεν επιβάλλουν στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και
- δ) δεν παρέχουν τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού ή κατάργησης αυτού σε σημαντικό τμήμα της σχετικής αγοράς.

## A. Συμπράξεις επιχειρήσεων 1/2

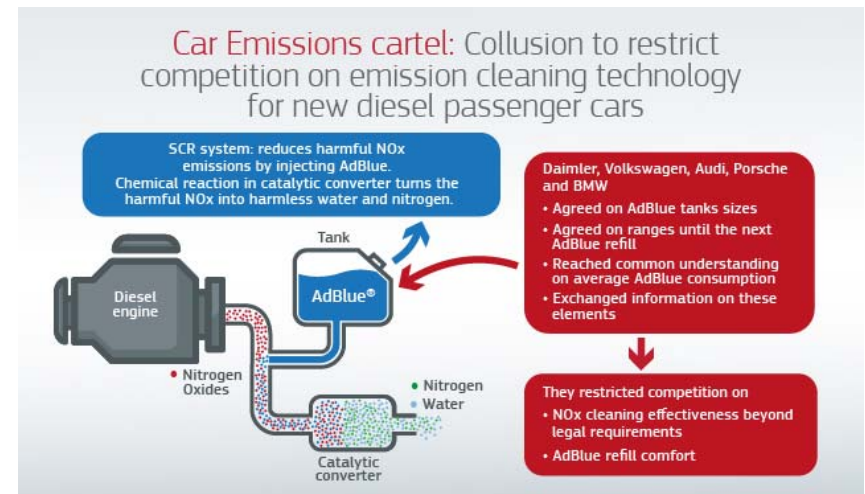
### Σε Ενωσιακό επίπεδο

#### 1. Κατασταλτικά:

**ΑΤ.40178 (08.07.2021):** σύμπραξη Daimler, BMW, όμιλο Volkswagen (Volkswagen, Audi, Porsche) αναφορικά με την τεχνική ανάπτυξη στον τομέα του καθαρισμού οξειδίου του αζώτου. Πρόστιμο € 875 εκατ.

- Οι αυτοκινητοβιομηχανίες πραγματοποιούσαν τακτικές συναντήσεις για να συζητήσουν την ανάπτυξη της τεχνολογίας *selective catalytic reduction (SCR)* που εξαλείφει τις επιβλαβείς εκπομπές οξειδίων του αζώτου (NOx) από επιβατικά αυτοκίνητα ντίζελ. Επί τουλάχιστον 5 έτη, οι αυτοκινητοβιομηχανίες συνεργάστηκαν προκειμένου να αποφύγουν τον ανταγωνισμό για καθαρισμό καλύτερο από αυτό που τίθεται από τη νομοθεσία, παρότι διέθεταν τη σχετική τεχνολογία → Περιορίζαν τον ανταγωνισμό όσον αφορά χαρακτηριστικά των προϊόντων που είναι σημαντικά για τους πελάτες.

- Μ. Βέστεϊγιερ: «[...] Ο ανταγωνισμός και η καινοτομία στη διαχείριση της ρύπανσης από αυτοκίνητα είναι ουσιαστικής σημασίας προκειμένου η Ευρώπη να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας. [...] δεν θα διστάσουμε να αναλάβουμε δράση εναντίον κάθε μορφής σύμπραξης που θέτει σε κίνδυνο τον στόχο αυτό».





## A. Συμπράξεις επιχειρήσεων 2/2

Σε Ενωσιακό επίπεδο

### 2. Προληπτικά:

- 01.03.2022: Αναθεώρηση των οριζόντιων Κανονισμών Απαλλαγής Κατά Κατηγορία και των Κατευθυντήριων Γραμμών
  - ✓ Αποσαφήνιση περιπτώσεων όπου οι επιχειρήσεις μπορούν να συνεργάζονται με ανταγωνιστές.
  - ✓ Μ. Βέστεϊγιερ: «**Η οριζόντια συνεργασία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά οικονομικά οφέλη και οφέλη βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση.** Οι προτεινόμενοι αναθεωρημένοι κανόνες έχουν ως στόχο να συμβαδίζουν με τις εξελίξεις, ώστε να είναι δυνατή η επωφελής συνεργασία, για παράδειγμα όσον αφορά τη βιωσιμότητα ή την κοινοχρησία δεδομένων.
- Ενδεχόμενη κινητοποίηση εργαλείου χορήγησης Επιστολής μη ανάληψης δράσης (*comfort letter*), όπως κατά την περίοδο της κρίσης Covid-19.



## Α. Συμπράξεις επιχειρήσεων

1/3

### Σε εθνικό επίπεδο

ΕΑ: αρμόδια για την αποτελεσματική *ex post* εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον κλάδο ενέργειας - συνεργασία με ΡΑΕ (*ex ante* έλεγχος του ανταγωνισμού στον κλάδο).

#### 1. Κατασταλτικά:

αναφορικά με τυχόν αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές βάσει των άρθρων 1 και 2 ν. 3959/2011 και 101/102 ΣΛΕΕ

- **20.12.2021:** εκκίνηση αυτεπάγγελτης έρευνα στον κλάδο ενέργειας στην αγορά λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες χαμηλής τάσης
- 05.05.2022: διενέργεια αιφνίδιων επιτόπιων ελέγχων σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις αγορές χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και λιανικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες χαμηλής τάσης,

- Η ΕΑ παρακολουθεί στενά τις αυξήσεις τιμών που σημειώνονται διεθνώς, καθόσον οι αυξήσεις αυτές δύνανται να έχουν επιπτώσεις εντός της ελληνικής επικράτειας.
- Η ΕΑ έχει δε συστήσει ομάδα εργασίας που απαρτίζεται από στελέχη της σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες από Πανεπιστήμια της αλλοδαπής και της ημεδαπής, όπως το Cambridge University, το University of East Anglia, καθώς και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών με σκοπό την στενή παρακολούθηση της αγοράς.

## Σε εθνικό επίπεδο

### 2. Νέο εργαλείο:

ΕΑ σε συνεργασία με την Ολλανδική Αρχή: **Τεχνική Έκθεση για τη Βιωσιμότητα και τον Ανταγωνισμό** σχετικά με τις έννοιες και τα εργαλεία που διαθέτει κυρίως η επιστήμη της οικονομίας του περιβάλλοντος για την ποσοτικοποίηση ευρύτερων κοινωνικών ωφελειών σε μια πράσινη κυκλική οικονομία στο πλαίσιο της προώθησης του υγιούς ανταγωνισμού.



Πώς αντιμετωπίζονται συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων / ανταγωνιστών σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και των ΣΒΑ στην περίπτωση που αυτές κατ' αρχήν εμπίπτουν σε πεδίο άρ. 1 ν. 3959/2011 και 101 ΣΛΕΕ;

Ν. 4886 /2022

άρ. 37Α Ν. 3959/2011



Υπό προϋποθέσεις  
**Επιστολή μη ανάληψης δράσης:**

- είτε ως μη εμπίπτουσες στο άρ. 1 Ν. 3959/2011 ή/ και άρ. 101 (1) ΣΛΕΕ
- είτε ως εξαιρούμενες βάσει άρ. 1 παρ. 3 Ν. 3959/2011 ή/και άρ. 101 (3) ΣΛΕΕ

**Αρ. 37Α  
Ν. 3959/2011**

### **Άρθρο 37<sup>Α</sup> παρ. 1 «Επιστολή μη ανάληψης δράσης»**

*(1) Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατόπιν εισήγησης της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, σε συνέχεια αιτήματος του ενδιαφερομένου, δύναται να αποφανθεί με επιστολή ως προς τη μη ανάληψη δράσης αναφορικά με το άρθρο 1 του παρόντος ή και το άρθρο 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) είτε διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του παρόντος ή και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ είτε διότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της παρ. 3 του άρθρου 1 του παρόντος ή και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, **εφόσον συντρέχει λόγος δημοσίου συμφέροντος, όπως η επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης.***

### **Προϋποθέσεις:**

Οι αιτούσες επιχειρήσεις να επικαλούνται & να τεκμηριώνουν :

- (1) Τον υπέρτερο λόγο δημοσίου συμφέροντος που συντρέχει
  - ✓ **37Α: ρητώς συμπεριλαμβάνεται η επίτευξη των ΣΒΕ**
  - ✓ **ΕΑ 789/2022 παρ. 18, μεταξύ των ΣΒΕ που η ΕΑ προτίθεται να εξετάσει, περιλαμβάνονται:**
    - i. η προστασία περιβάλλοντος
    - ii. η επίτευξη/ προάσπιση ενεργειακής αυτάρκειας στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα της Μακροχρόνιας Στρατηγικής για το Έτος 2050
- (2) Πραγματική αβεβαιότητα λόγω καινοφανούς ή και δυσεπίλυτου πρόβληματος του δικαίου του ανταγωνισμού.
- (3) Μείζονος σπουδαιότητας συμφωνία/ πρακτική για τις αιτούσες επιχειρήσεις, και, εν γένει, την εθνική οικονομία



### Η Επιστολή μη ανάληψης δράσης

- **Δημιουργεί ασφάλεια δικαίου** για τις επιχειρήσεις για όσο χρονικό διάστημα δεν μεταβληθούν τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η επιστολή κατά το χρονικό διάστημα έκδοσής της.
- **Ωστόσο, δεν ισοδυναμεί** με: (i) διαπίστωση ότι δεν υφίσταται παράβαση, (ii) διαπίστωση ότι τα άρθρα 1 ή/ και 2 του ν. 3959/2011 ή και του άρθρου 101 ή/και 102 ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζονται, ή (iii) απόφαση αρνητικής πιστοποίησης.
- Δεν συνιστά απόφαση της ΕΑ, **δεν είναι δεσμευτική για την ΕΑ και τα δικαστήρια** - μπορεί να τη λάβουν υπόψη τους, χωρίς όμως να δεσμεύονται.
- **Μπορεί να ανακληθεί** από τον Πρόεδρο της ΕΑ εφόσον περιέλθουν σε γνώση της ΕΑ νέα στοιχεία, πραγματικά και νομικά.
- **Δεν αποκλείει την κίνηση έρευνας εκ μέρους της ΓΔΑ και δεν εμποδίζει την ΕΑ από τη μεταγενέστερη αξιολόγηση της ίδιας** πρακτικής και των πραγματικών περιστατικών που περιέχονται στο αίτημα, ιδίως μετά από καταγγελία, και τυχόν μεταβολών στα υποκείμενα πραγματικά περιστατικά.

## A. Συμπράξεις επιχειρήσεων – Παραδείγματα

- Σύνδεσμος κατασκευαστών θεωρεί ότι πρέπει να θέσει στόχο την κατά κύριο λόγο χρήση υλικών (π.χ. σε ποσοστό 50%) που παράγονται από ανακυκλώσιμα υλικά και για τον σκοπό αυτό θέτει διάφορα πρότυπα (ποιοτικά και ποσοτικά) για τη χρήση ανάλογων υλικών στη διαδικασία παραγωγής που αφορά όλα τα μέλη του.
- Τα 6 μεγαλύτερα σούπερ-μάρκετ αποφασίζουν να δημιουργήσουν ένα «πράσινο πρότυπο» (*standard setting*) για τους παραγωγούς τροφίμων που θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για το χειρισμό και την αποφυγή απορριμμάτων τροφίμων. Βάσει του προτύπου, το 75% των εν λόγω απορριμμάτων θα πρέπει να επανέρχονται στην διαδικασία παραγωγής σε οποιαδήποτε μορφή.



Η επιβολή τέτοιων προτύπων **μπορεί να θεωρηθεί ότι ενισχύει τη βιώσιμη ανάπτυξη & ενδυναμώνει την κυκλική οικονομία.**

- **Αν και** η επιβολή προτύπων και η παρεμβολή στην παραγωγική διαδικασία **ενδέχεται** να εμπεριέχει αντι-ανταγωνιστικά στοιχεία και να επιφέρει περιορισμούς του ανταγωνισμού (παραγωγής, εμπορικής ελευθερίας),
- **εντούτοις** η πρακτική αυτή ενδέχεται **να αξιολογηθεί θετικά** εντός του sandbox, **ύστερα από στάθμιση** των πιθανών αρνητικών αποτελεσμάτων στον ανταγωνισμό με τα θετικά αποτελέσματα στον ανταγωνισμό και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

## A. Συμπράξεις επιχειρήσεων - Sandbox Βιώσιμης Ανάπτυξης

### Τεχνικά – πρωτοπορία:

Η ΕΑ λειτουργεί ψηφιακή πλατφόρμα ως ειδικό εποπτευόμενο χώρο για την αξιολόγηση των αιτήσεων που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη (*sandbox*).



➔ Οι επιχειρήσεις μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που συμβάλλουν σημαντικά ΣΒΑ για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα υπό την καθοδήγηση και σε άμεση συνεργασία με την ΕΑ, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι πρωτοβουλίες αυτές δεν εμποδίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό.

## Β. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης- Άρθρα 2 Ν. 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ

### Καταχρηστική εκμετάλλευση:

(1) **Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση** από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης στο σύνολο ή μέρος της αγοράς της Ελληνικής Επικράτειας.

(2) Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση μπορεί να συνίσταται ιδίως:

(α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη εύλογων τιμών αγοράς ή πωλήσεως **ή άλλων όρων συναλλαγής,**

(β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης με ζημία των καταναλωτών,

(γ) στην εφαρμογή στο εμπόριο άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές, ιδίως στην αδικαιολόγητη άρνηση πώλησης, αγοράς ή άλλης συναλλαγής, με αποτέλεσμα να περιέρχονται ορισμένες επιχειρήσεις σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,

(δ) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων παροχών, οι οποίες από τη φύση τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν συνδέονται με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

### Επισημάνσεις:

- ✓ Οι διατάξεις του άρθρου 2 και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύουν την κατοχή ή απόκτηση δεσπόζουσας θέσης, αλλά την καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής.
- ✓ **Ωστόσο,** η διαπίστωση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης δεν συνεπάγεται καθαυτή καμία μομφή έναντι της οικείας επιχειρήσεως, **η επιχείρηση αυτή εντούτοις, φέρει ιδιαίτερη ευθύνη να μην βλάπτει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην σχετική αγορά**



## Β. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης- Άρθρα 2 Ν. 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ

### Κατάχρηση ή προστασία ΣΒΕ;

**(α) Μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική πρακτική δεσπόζουσας επιχείρησης πρακτική που αποτελεί παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ή που περιορίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη;**

Το άρθρο 2 (α) Ν.3959/2011 και το άρ. 102(α) ΣΛΕΕ απαγορεύει ως καταχρηστική την επιβολή **μη εύλογων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής**

#### **i. Μη εύλογες τιμές αγοράς (*Unfair purchase prices*)**

Λ.χ. λιανοπωλητές/ μεσάζοντες πληρώνουν πολύ χαμηλές τιμές στους αγρότες για τα προϊόντα τους (π.χ. μπανάνες, καφέ, κακάο), τιμές που δεν καλύπτουν το πραγματικό κόστος παραγωγής → μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολική χρήση σπάνιων πόρων (γη, νερό, κ.λπ.) → συχνά αποθαρρύνουν την ανάπτυξη πιο βιώσιμων μεθόδων παραγωγής

#### **ii. Λοιποί μη εύλογοι όροι συναλλαγών → δυνητικά ευρύ → κατ' αρχήν, ενδέχεται να μπορεί να συμπεριληφθούν και πρακτικές μη-βιωσιμότητας ως μη εύλογες από οικονομική, πολιτική, περιβαλλοντική ή κλιματική σκοπιά.**

Όταν δεσπόζουσα επιχείρηση επιβάλλει μη βιώσιμες πρακτικές σε πελάτη ή προμηθευτή (εκτός της τιμολόγησης) πχ. απαίτηση από έναν προμηθευτή να παράγει ένα προϊόν με τρόπο επιζήμιο για το περιβάλλον

**(β) Καταχρηστικές πρακτικές μίας δεσπόζουσας επιχείρησης εξαιρούνται όταν συνιστούν υπεράσπιση της βιωσιμότητας;**

Πρακτικές επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση όπου περιβαλλοντικοί προβληματισμοί **θα μπορούσαν να τις αιτιολογήσουν εξαιρετικά**, ενώ διαφορετικά θα μπορούσαν να θεωρηθούν καταχρηστικές:

**i. Υπερβολική τιμολόγηση (*Excessive Pricing*):** όταν η χρέωση ανώτερης τιμής συνίσταται στην κάλυψη περιβαλλοντικού κόστους ή στην επένδυση για την προστασία περιβάλλοντος

**ii. Διακριτική τιμολόγηση (*Discriminatory Pricing*):** χρεώνοντας διαφορετικούς πελάτες διαφορετικές τιμές ανάλογα με τη χρήση στην οποία χρησιμοποιείται το προϊόν

Λ.χ. πόσο φιλικό προς το περιβάλλον είναι (ήτοι πχ. ανάλογα με το εάν τα προϊόντα ανακυκλώνονται ή με την ενεργειακή απόδοση της κατάντη παραγωγικής διαδικασίας)

**iii. Δεσμευμένες και ομαδικές πωλήσεις (*Tying/Bundling*):** δεσπόζουσα επιχείρηση να εξαρτά την αγορά ενός προϊόντος, από την αγορά ενός άλλου φιλικού προς το περιβάλλον προϊόντος

Λ.χ. η πώληση ενός εκτυπωτή εξαρτάται από την αγορά ανακυκλώσιμων κασετών τόνερ

## Γ. Έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων

### Προληπτικός έλεγχος συγκεντρώσεων

Κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων που εμπίπτει στα όρια (κύκλου εργασιών) που προβλέπονται στο άρθρο 6 Ν. 3959/2011 ή του άρ. 1 του Κανονισμού 139/2004 («Κανονισμός Συγκεντρώσεων») **πρέπει να γνωστοποιούνται** στην ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού ή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντίστοιχα.

Η αρμόδια αρχή: αξιολόγηση γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης.

Με απόφαση της αρμόδιας αρχής οι συγκεντρώσεις:

#### ✓ **Εγκρίνονται ή**

Λ.χ. ΕΑ 23.02.2023 έγκριση συγκέντρωσης ΠΥΡΣΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ / ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS → σχετικές αγορές προϊόντος: α) Αγορά πρωτογενούς προμήθειας φυσικού αερίου, β) Αγορά λιανικής προμήθειας φυσικού αερίου, γ) Αγορά κατασκευής μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, δ) Αγορά παραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, ε) Αγορά κατασκευής έργων και στ) Αγορά κτηματομεσιτικών υπηρεσιών.

#### ✓ **Απαγορεύονται:** εάν μπορεί να περιορίσουν σημαντικά τον ανταγωνισμό στην αγορά ή σε ένα σημαντικό σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών τμήμα της, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης.

### Σε ποιο βαθμό θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ζητήματα βιωσιμότητας κατά την αξιολόγηση συγκεντρώσεων;

Η πρακτική των 2 αρχών δείχνει περιθώρια προσαρμοστικότητας όσον αφορά την ενσωμάτωση παραγόντων βιωσιμότητας:

#### ▪ στον ορισμό της αγοράς

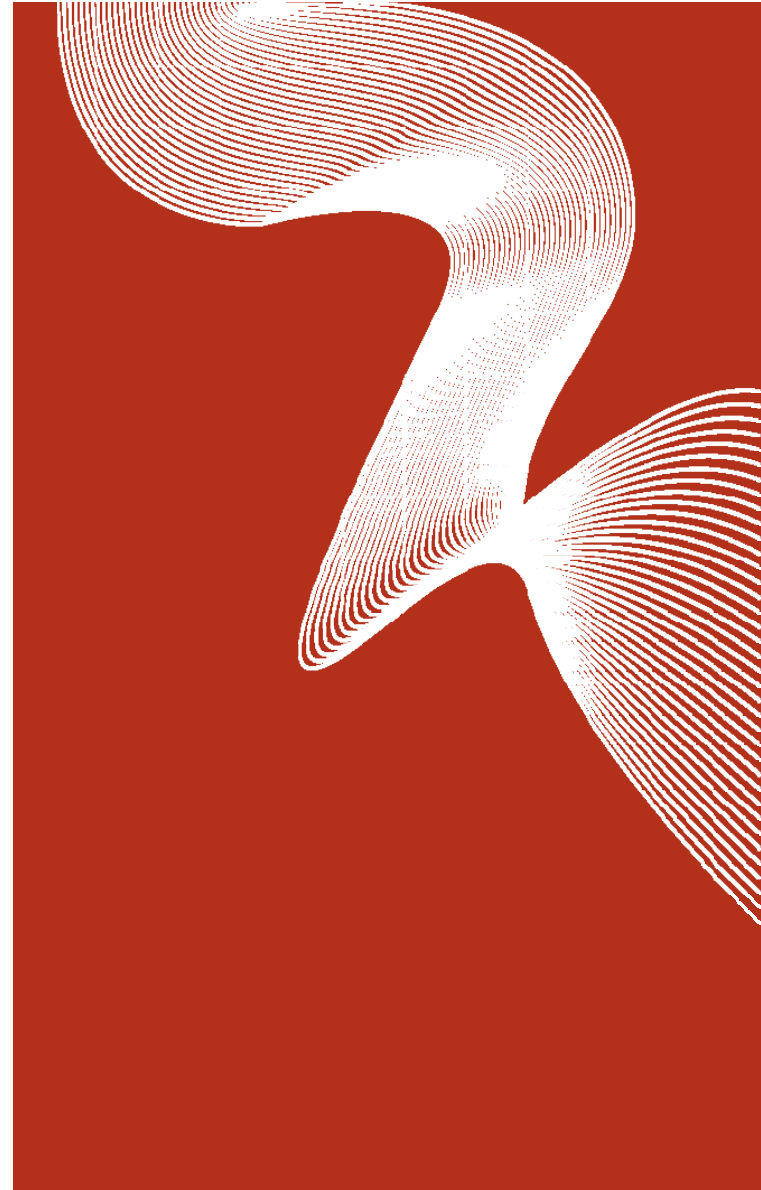
Λ.χ. Γαλλική υποθ. Carrefour France/Bio c Bon\*, εντοπίστηκε **διακριτή αγορά** για τη διανομή βιολογικών τροφίμων μέσω εξειδικευμένων καταστημάτων → αποτέλεσμα: λήψη μέτρων για εκποίηση καταστημάτων

#### ▪ στην αξιολόγηση των θεωριών βλάβης

Λχ. Υπόθ.8084, Bayer/Monsanto: λήψη διορθωτικών μέτρων → μεταφορά 3 ερευνητικών έργων της Bayer στον τομέα των μη επιλεκτικών ζιζανιοκτόνων η χορήγηση άδειας στο χαρτοφυλάκιο της ψηφιακής γεωργίας της Bayer.

ενότητα 2

# Κρατικές ενισχύσεις



## Κανόνας περί κρατικών ενισχύσεων – άρθρο 107 ΣΛΕΕ

### Απαγορευτικός κανόνας:

**(1)** Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής **είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά**, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως

### Εξαιρέσεις:

#### Άρ. 107 παρ. 2 ΣΛΕΕ – Συμβιβάσιμες

*Λχ. στοιχ. (β) οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα*

#### Άρ. 107 παρ. 3 ΣΛΕΕ - Δυνητικά συμβιβάσιμες

*Λχ. στοιχ. (γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον*

### Κοινοποίηση σε Ευρ. Επιτροπή

#### (1) Υποχρεωτική

- Δεν συνιστούν ενίσχυση κατά την έννοια του άρ. 101 (1) ΣΛΕΕ
- Συνιστούν ενίσχυση αλλά **συμβάσιμη** με την εσωτερική αγορά, βάσει άρ. 107 παρ. 2 ή 3 ΣΛΕΕ

#### (2) Απαλλαγή από υποχρέωση

Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία - Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 651/2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης

### **A. Καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή θα αξιολογεί τη συμβατότητα των μέτρων ενίσχυσης στους τομείς περιβάλλοντος, ενέργειας, κλίματος:**

21.02.2020 - Αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ, οι οποίες αφορούν τη λειτουργία του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου μετά το 2021 («Κατευθυντήριες γραμμές για το ΣΕΔΕ»)

- Παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να στηρίζουν τους τομείς οι οποίοι, εξαιτίας του έμμεσου κόστους εκπομπών, διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο διαρροής άνθρακα, ήτοι μεταφοράς της παραγωγής εταιρειών σε χώρες εκτός της ΕΕ με λιγότερο φιλόδοξες πολιτικές για το κλίμα, με αποτέλεσμα την αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως.

27.01.2022 - Αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του κλίματος, της προστασίας του περιβάλλοντος και της ενέργειας  
(*Climate, Environmental Protection and Energy State Aid Guidelines – “CEEAG”*)

- Διευρύνουν τις κατηγορίες επενδύσεων και τεχνολογιών που τα κράτη μέλη μπορούν να στηρίξουν για να καλύψουν νέους τομείς (π.χ. αποδοτική χρήση των πόρων, βιοποικιλότητα), και όλες τις τεχνολογίες που μπορούν να υλοποιήσουν την Πράσινη Συμφωνία (π.χ. ανανεώσιμο υδρογόνο, αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας).
- Θέσπιση απλουστευμένης αξιολόγησης των μέτρων

## Β. 01.02.2023 Βιομηχανικό Σχέδιο Πράσινης Συμφωνίας

- Ενόψει κινδύνου διακοπής επενδύσεων για την πράσινη μετάβαση λόγω υψηλών τιμών ενέργειας
- Πρόταση:

### Οι τέσσερις πυλώνες του σχεδίου

Για να διασφαλιστεί η θέση της Ευρώπης ως έδρας της βιομηχανικής καινοτομίας και της καθαρής τεχνολογίας, το βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας θα καλύπτει τέσσερις βασικούς πυλώνες.



Προβλέψιμο και απλοποιημένο ρυθμιστικό περιβάλλον



Ταχύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση



Βελτίωση των δεξιοτήτων



Ανοικτό εμπόριο για ανθεκτικές αλυσίδες εφοδιασμού

(α) Απλοποίηση υπολογισμού των κρατικών ενισχύσεων & ταχύτερη έγκριση → **επιτάχυνση στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και απαλλαγής των βιομηχανικών διεργασιών από τον άνθρακα.**

(β) Να επιτραπεί (υπό όρους & προσωρινά) η ενίσχυση για επιταχυνόμενες επενδύσεις σε στρατηγικούς τομείς που κινδυνεύουν να μετεγκατασταθούν, όπως φυσικά οι **μπαταρίες.**

**Γ. 15.07.2022 - η Επιτροπή εγκρίνει δημόσια στήριξη έως €5,4 δισ. από 15 κράτη μέλη (σμπρλ. Ελλάδα) για ένα σημαντικό έργο κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος («ΣΕΚΕΕ») για τη στήριξη της έρευνας, της καινοτομίας και της πρώτης βιομηχανικής ανάπτυξης στην αξιακή αλυσίδα της τεχνολογίας υδρογόνου | Έργο «IPCEI Hy2Tech»**

- Το **δυναμικό του υδρογόνου** στο μέλλον θεωρείται τεράστιο → συνιστώσα για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και την **πράσινη μετάβαση.**
- Επενδύσεις σε τέτοιες καινοτόμες τεχνολογίες μπορεί να ενέχουν **κινδύνους** για μεμονωμένο κράτος μέλος/ εταιρεία → σημαντικός ρόλος κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων για ΣΕΚΕΕ - άρ. 107 (3)(β) ΣΛΕΕ: περισσότερα κράτη μέλη μπορούν να στηρίζουν διακρατικά ΣΕΚΕΕ
- Το ΣΕΚΕΕ θα καλύπτει **ένα ευρύ μέρος της αξιακής αλυσίδας της τεχνολογίας υδρογόνου**, συμπεριλαμβανομένων:

(α) της παραγωγής υδρογόνου

(β) των κυψελών καυσίμου

(γ) της αποθήκευσης, της μεταφοράς και της διανομής υδρογόνου

(δ) των εφαρμογών τελικού χρήστη, ιδίως στον τομέα της κινητικότητας.

Αναμένεται να συμβάλει στην ανάπτυξη σημαντικών τεχνολογικών καινοτομιών, όπως νέων υλικών ηλεκτροδίων υψηλής απόδοσης, κυψελών καυσίμου υψηλότερων επιδόσεων, καινοτόμων τεχνολογιών μεταφορών, στις οποίες συγκαταλέγονται και τεχνολογίες κινητικότητας με υδρογόνο που αναπτύσσονται για πρώτη φορά.

### Δ. 12.02.2021 – Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας

- Θέσπιση μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, που θα παρέχει αποτελεσματική και σημαντική οικονομική στήριξη για την ενίσχυση της υλοποίησης βιώσιμων μεταρρυθμίσεων και σχετικών δημόσιων επενδύσεων στα κράτη μέλη
- Πεδίο εφαρμογής μηχανισμού, αναφέρεται σε τομείς πολιτικής με ευρωπαϊκή σημασία, διαρθρωμένους σε 6 πυλώνες:
  1. πράσινη μετάβαση,
  2. ψηφιακός μετασχηματισμός,
  3. έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με οικονομική συνοχή, απασχόληση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, και μια εύρυθμα λειτουργούσα εσωτερική αγορά με ισχυρές ΜΜΕ,
  4. κοινωνική και εδαφική συνοχή,
  5. υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την αύξηση της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων και της ικανότητας αντίδρασης σε κρίσεις, και
  6. πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους, όπως η εκπαίδευση και οι δεξιότητες



### 16.05.2022 - Η Ευρ. Επιτροπή ενέκρινε ελληνικό καθεστώς ύψους €2 δισ. για την παροχή στήριξης των επενδύσεων για βιώσιμη ανάκαμψη (υπόθ. SA.101963)

- Το μέτρο συνιστά δράση του Ελληνικού ΤΑΑ - αφορά στις ως άνω 6 οικονομικές δραστηριότητες (σμπρλ. πράσινη μετάβασης)
- Η ενίσχυση λαμβάνει τη μορφή δανείων με επιδοτούμενα επιτόκια

## Κρατικές ενισχύσεις – πρόσφατη έγκριση ελληνικού καθεστώτος

### Ε. 07.02.2023 – Η Ευρ. Επιτροπή ενέκρινε ελληνικό καθεστώς ενισχύσεων για την αποζημίωση των ενεργοβόρων επιχειρήσεων για το κόστος των έμμεσων εκπομπών (υπόθ. SA.103180)

- **Στόχος:** περιορισμός κινδύνου «διαρροής άνθρακα» (μεταφοράς της παραγωγής εταιρειών σε χώρες εκτός της ΕΕ με λιγότερο φιλόδοξες πολιτικές για το κλίμα, με αποτέλεσμα την αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως).
- Συμβάλλει στην επίτευξη των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων της ΕΕ
- **Εκτιμώμενος προϋπολ.€ 1,36 δισ.** Η τελική πληρωμή θα πραγματοποιηθεί το 2031.
- **Μορφή:** χορήγηση μέσω μερικής επιστροφής του κόστους έμμεσων εκπομπών που προέκυψε κατά το προηγούμενο έτος.
- Θα καλύψει μέρος της αύξησης των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας λόγω του αντικτύπου των τιμών του άνθρακα στο κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (το λεγόμενο «κόστος έμμεσων εκπομπών») που θα προκύψει την περίοδο 2021-2030.
- **Δικαιούχοι:** επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς που αντιμετωπίζουν κίνδυνο διαρροής άνθρακα (βλ. C/2020/6400, Παράρτημα Ι).  
*λχ. κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων, παραγωγή χαρτοπολτού, μεταποίηση προϊόντων διύλισης πετρελαίου*





## Καταληκτικές επισημάνσεις

- Οι αρχές ανταγωνισμού διαθέτουν μία σειρά εργαλείων, πολυεπίπεδη, δυνάμενη να λάβει υπόψη ή και να υπηρετήσει την προστασία του περιβάλλοντος και της ενέργειας στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους.
- Σε επίπεδο **αντι-μονωπωλιακής νομοθεσίας**, υπό όρους και χωρίς να παραβιαστούν οι συνθήκες του υγιούς ανταγωνισμού, μπορούμε να δούμε ΣΒΑ να λαμβάνονται υπόψη διαμορφώνοντας εξαιρετικά/προσωρινά την κρίση των αρχών.
- Σε επίπεδο **κρατικών ενισχύσεων**, μία σειρά από κατευθυντήριες γραμμές αλλά και καθεστώτα που ήδη έχουν εγκριθεί προσβλέπουν στην ενίσχυση οικονομικών δραστηριοτήτων που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και της ενέργειας.
- Η **ορθή χρήση** των εργαλείων από τις αρχές και τις επιχειρήσεις θα επιτρέψει
  - ✓ την υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον δράσεων
  - ✓ ωφελώντας τους καταναλωτές
  - ✓ δίδοντας παράλληλα ανταγωνιστικό πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις.



Ευχαριστώ πολύ

